

(3 Hours)

(Total Marks : 100)

Please check whether you have the right question paper.

N.B.: 1) Cite case laws wherever necessary.

1. Answer the following (not more than two sentences) : (20)
- What is global warming?
  - What is 'Action taken in good faith' under the air act?
  - Define Nuisance.
  - What is Eco-system?
  - Define 'Sanctuary' under Wild life Act 1972.
  - State four effects of Noise pollution.
  - What is 'Inter-generational equity'?
  - Define 'hazardous Substance' under the Hazardous waste rules.
  - Establishment of 'joint pollution Control Board' under the Water Act.
  - Define Strict Liability.
2. Write short notes (any four) : (20)
- ECO-Mark.
  - Grant of Authorization under Bio-medical waste rules.
  - United Nation's Declaration on Right to development.
  - Public Trust Doctrine.
  - Doon Valley case.
  - Need for wildlife conservation.
3. Solve the following (any two) : (12)
- The Mumbai Cotton Mill is situated near populated area. Surrounding residents want to lodge the complaint against the said Mill which is emitting toxic gases, particulate matters with black smoke through its Chimney which causes health hazards.
    - Which is the proper forum to lodge the complaint?
    - What action will be taken against the Mill by the authority?
    - What directions can be given to the Mill under Section 5 of EPA?
  - A state government de-reserves a Reserve forest without the central government's approval and permitted deforestation in order to construct a dam for power generation and irrigation purpose.
    - What are the restrictions on the de-reservation of reserved forest under Sections 2 of the Forest conservation Act?
    - Who will be liable in case of default?
    - What is the penalty for contravention of provisions?
  - Devotional music is played using loud speakers every day from 4am to 11pm in a temple. People living in the neighborhood complain of noise pollution. The temple management argues that playing devotional music is their constitutional right.
    - Can action be taken against the temple management?
    - What plea temple management will have in this case?
    - Cite similar case law.

Q4. Answer the following(any four)

(48)

- a) State the role of judicial activism in protection and improvement of Environment in India.
- b) Enumerate the powers of the Central government under the Environment protection Act.
- c) Elaborate the various functions of the State Board under the water Act.
- d) Explain the procedure of collection of emission samples, its analysis under the Air Act and action against defaulters.
- e) Enumerate the various authorities in detail under the Wild life Act.
- f) Define the 'Sustainable development' and evaluate its salient principles.

*****

(मराठी रुपांतर)
(३ तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तिथे केस लॉज लिहा.

१. खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा :

(२०)

- अ) जागतिक तापमान वृद्धी म्हणजे काय?
ब) वायू कायदा अंतर्गत सदभावनेने केलेली कृती म्हणजे काय?
क) उपद्रवाची व्याख्या सांगा.
ड) पर्यावरणीय परिक्रमा म्हणजे काय?
इ) वन्यजीवन संरक्षण कायद्या अंतर्गत अभयारण्याची व्याख्या सांगा.
फ) ध्वनि-प्रदूषणाचे चार दुष्परिणाम सांगा.
ग) पिढ्यांमधील एकमेकांबद्दल असलेले दायित्व म्हणजे काय?
इ) धोकादायक पदार्थ म्हणजे काय?
ह) जल कायद्या अंतर्गत संयुक्त प्रदूषण नियंत्रण मंडळाची स्थापना.
ज) हेतू अथवा निष्कालजीशी संबंध नसलेली जबाबदारी म्हणजे काय?

२. खालील कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा.

(२०)

- अ) पर्यावरणीय-स्नेही शिका.
ब) जेव वैद्यकीय कचरा अधिनियमांतर्गत कायदेशीर विल्हेवाटाची जबाबदारी.
क) "प्रगतीचा अधिकार" या विषयावर आंतरराष्ट्रीय परिषदेचा जाहीरनामा.
ड) 'नैसर्गिक साधनांचे विश्वस्थ' तत्व.
इ) डून व्हॅली प्रकरण
फ) वन्यजीवन संवर्धन-संरक्षणाची गरज.

३. सोडवा (कोणतेही दोन) :

(१२)

- अ) मुंबई कोटन मिल भर-वस्तीजबळ स्थित आहे.सभोवतालच्या रहिवाशांची तक्रार आहे कि मिलच्या चिमणीतून काळा धूर, विषारी वायू आणि धुलीकणांचे उत्सर्जन होत असल्यामुळे त्यांच्या आरोग्यास धोका निर्माण झाला आहे.
१. रहिवाशांसाठी तक्रार करण्यासाठी अधिकृत यंत्रणा कोणती.
२. सदर यंत्रणेकडून मिलवर कोणती कारवाई केली जाईल?
३. पर्यावरण संरक्षण कायद्या अंतर्गत कलम ५ खालील कोणती मार्गदर्शिके बजावली जातील?

- ब) एका राज्य-सरकार केंद्र सरकारच्या परवानगी शिवाय एका आरक्षित जंगलाचे आरक्षण रद्द करून सदर जागा वृक्षतोडी नंतर शेती-उपयोगी धारण व वीज -प्रकल्प बांधण्यासाठी देते.
१. वन संवर्धन कायदा कलम २ खाली आरक्षित जंगलाचे आरक्षण रद्द करण्यासाठी काय निर्बंध आहेत?
  २. निर्बंध पाळले गेले नाहीत तर कोणाला जबाबदार धरले जाईल?
  ३. निर्बंधांचे उल्लंघन केल्याबद्दल काय शिक्षा होईल?

- क) एका मंदिरात लाउंड स्पीकरवर मोठ्या आवाजात सकाळी ४ ते रात्री ११ वाजेपर्यंत भक्ती संगीत लावले जात होते. सदर ध्वनि-प्रदूषणाबद्दल सभोवतालच्या रहिवाशांची तक्रार होती.
१. सदर मंदिर-व्यवस्थापने विरुद्ध कारवाई होऊ शकते काय?
  २. मंदिर व्यवस्थापकांकडून या बाबतीत काय बचाव असेल?
  ३. या प्रकरणाशी साधर्म्य असलेल्या दुसऱ्या प्रकरणाचे नाव द्या.

४. खालीलपैकी कोणतेही चार (४) सोडवा.

(४८)

- अ) पर्यावरण संरक्षण-संवर्धनातील न्यायालयीन सक्तीयेतेचा अनमोल वाटा विशद करा.
- ब) पर्यावरण संरक्षण कायद्या अंतर्गत केंद्र सरकारचे अधिकार सांगा.
- क) जल-कायद्या अंतर्गत राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळाची कार्ये सांगा.
- ड) वायू कायद्या अंतर्गत प्रदूषकाचे नमुने गोळा करून त्यांचे परिक्षण करण्याची सविस्तर प्रक्रीसा सांगा. या प्रक्रीये दरम्यान घडलेल्या अपराधांसाठी असलेल्या शिक्षेची तरतूद लिहा.
- इ) वन्य-जीवन संरक्षण कायद्या अंतर्गत निरनिराळ्या अधिकार क्षेत्राची सविस्तर माहिती द्या.
- फ) 'शाश्वत प्रगतीची' व्याख्या देऊन त्यातील ठळक वैशिष्ट्यांचे महत्व सांगा.

*****